



سرشناسه:	قربانی، علی اصغر: ۱۳۳۷ / جانباز ۷۰٪
عنوان و نام پدیدآور:	شیعه شناسی / علی اصغر قربانی
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری:	۳۲۷ ص
مرح تولید:	پژوهشگاه و مجتمع آموزش عالی فقه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۸۹۲-۶
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص [۳۰۱]-۳۲۷؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع:	شیعه شناسی / Shi'ah studies*
	شیعه امامیه -- عقاید / Imamite Shi'ah -- Doctrines*
	شیعه امامیه -- اصول دین / Imamite Shi'ah -- Pillars of Islam*
	شیعیان -- تاریخ / Shiites -- History
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International University/Almustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	BP۲۳۹
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۵۳
شماره کتابشناسی ملی:	۸۶۸۶۷۱۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیبا
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	

BA۰۴۰۹

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

شیعه شناسی
مؤلف: علی اصغر قربانی
چاپ اول: ۱۴۰۰ ش / ۱۴۴۳ ق
ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۵۲۰,۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸؛
 تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵)/۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵
 ▶ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ - ۰۲۵

pub_almustafa @ <http://buy-pub.miu.ac.ir> miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نویخت
- ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

شيعه شناسى

على اصغر قربانى



مركز بين المللى
ترجمه و نشر المصطفى ﷺ

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعة المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم

پیش‌گفتار

حوزه‌های علمیه در تلاش خود در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت را جزو رسالت‌های اصیل خود قرار داده و بدین وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را نسل به نسل تا به امروز رسانیده و در این راستا بیشترین اهتمام را به کتاب‌های آموزشی داشته‌اند.

جامعه المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمیه نیز یک نهاد حوزوی بین‌المللی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیر ایرانی را در حوزه علوم اسلامی و انسانی بر عهده دارد و مشتاقان زیادی از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این نهاد تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیر ایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد. همین امر ایجاب می‌کند که نهاد مذکور به تدوین متون نوین و متناسب با تنوع ملیتی بپردازد.

این نهاد مبارک، تدوین متون درسی متناسب با نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه اداره کل تدوین متون درسی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار داده، و این اداره با اتکا به تجربه پیشین خود و دستیابی به شکوفایی جدید در تولید علم، امید دارد با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر عجل‌الله‌فرجه از عهده این مأموریت برآمده و در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سهمیم باشد. این اداره با

قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان، سعی دارد در اجرای مأموریت یادشده با همکاری گروه‌های علمی جامعه المصطفی ع و رعایت معیارهای پیشرفته متون درسی، نیازهای آموزشی این نهاد مبارک را تأمین کند.

اثر علمی پیش‌روی نیز که تحت عنوان *درسنامه شیعه‌شناسی* به همت مؤلف، جانباز ۷۰٪ جناب آقای علی اصغر قربانی، برای دوره کارشناسی رشته فلسفه و کلام به عنوان متن درسی تهیه و تدوین شده است، در چارچوب اهداف جامعه المصطفی ع، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی صورت پذیرفته است.

در پایان، ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از همکاری بخش‌های مختلف جامعه المصطفی ع که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ع

فهرست

- ۱۵ _____ درس اول: مفهوم‌شناسی شیعه و اصطلاحات آن
- ۱۵ _____ شیعه در لغت
- ۱۷ _____ شیعه در اصطلاح
- ۱۷ _____ شیعه در اصطلاح عام
- ۱۸ _____ شیعه در اصطلاح خاص
- ۱۹ _____ شیعه در اصطلاح اعم
- ۱۹ _____ اول: شیعه محبتی
- ۲۰ _____ دوم: شیعه تفضیلی
- ۲۰ _____ بررسی اصطلاح رافضی
- ۲۱ _____ الف) مبدأ
- ۲۳ _____ ب) مفهوم
- ۲۴ _____ ج) مصداق
- ۲۷ _____ درس دوم: تاریخ و منشأ پیدایش شیعه (۱)
- ۴۵ _____ درس سوم: تاریخ و منشأ پیدایش شیعه (۲)
- ۴۵ _____ اعتقادات عبدالله بن سبا
- ۵۱ _____ ابن سبا پدیده‌ای نامناسب با زمان
- ۵۲ _____ ابن سبا صحابه بزرگ را فریب داد؟!
- ۵۵ _____ هدف سازندگان داستان

درس چهارم: تاریخ و منشأ پیدایش شیعه (۳) _____ ۵۹

شیعه امامیه (۱)

درس پنجم: انگیزه‌های تکثیر فرقه‌های شیعه و امتیازات شیعه امامیه _____ ۷۷

تعریف و امتیازات _____ ۷۷

اهداف انتساب تکثر به تشیع _____ ۷۸

امتیازات شیعه امامی _____ ۸۰

الف) عقلانیت تشیع _____ ۸۰

عقل و قرآن _____ ۸۱

عقل و متکلمان امامیه _____ ۸۳

کارکردهای عقل در دین‌شناسی _____ ۸۳

تفاوت‌ها و ویژگی‌های عقلانیت شیعی _____ ۸۴

ب) معنویت تشیع _____ ۸۵

شیعه امامیه (۲)

درس ششم: ادامه امتیازات شیعه امامیه _____ ۹۵

ج) بدا _____ ۹۵

بدا در لغت _____ ۹۵

بدا در اصطلاح _____ ۹۷

اهمیت بدا _____ ۹۸

بدا در قرآن کریم _____ ۹۹

بدا در احادیث _____ ۱۰۱

الف) بدا در روایات اهل بیت علیهم‌السلام _____ ۱۰۲

ب) بدا در روایات اهل سنت _____ ۱۰۳

سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم _____ ۱۰۴

دستاورد‌های اعتقادی بدا _____ ۱۰۵

بدا و سرنوشت انسان _____ ۱۰۶

- ۱۰۷ _____ بدا، سرچشمه امید، تحول و توحید
- ۱۰۷ _____ جمع‌بندی بحث بدا
- ۱۰۷ _____ (د) رجعت
- ۱۰۸ _____ واژگان مرادف
- ۱۰۹ _____ فلسفه رجعت
- ۱۱۰ _____ رجعت‌کنندگان
- ۱۱۰ _____ امکان رجعت
- ۱۱۱ _____ رجعت و اقتضای حکمت
- ۱۱۲ _____ رجعت و قرآن
- ۱۱۴ _____ رجعت از منظر روایات

شیعه امامیه (۳)

- ۱۲۱ _____ درس هفتم: منابع کلامی، اندیشه‌های کلامی، متکلمان و آثار کلامی شیعه امامیه
- ۱۲۱ _____ مقدمه
- ۱۲۲ _____ ۱. منابع کلامی شیعه امامیه
- ۱۲۲ _____ الف) قرآن مجید
- ۱۲۳ _____ مصونیت قرآن از تحریف
- ۱۲۴ _____ حجیت ظواهر قرآن
- ۱۲۵ _____ قرآن و متکلمان امامیه
- ۱۲۵ _____ ب) سنت پیامبر ﷺ
- ۱۲۶ _____ حجیت سنت پیامبر ﷺ
- ۱۲۶ _____ حجیت سنت اهل بیت علیهم‌السلام
- ۱۲۷ _____ سنت و آموزه‌های کلامی شیعه
- ۱۲۸ _____ ج) عقل
- ۱۲۸ _____ ۲. اندیشه‌های کلامی شیعه
- ۱۳۹ _____ درس هشتم: زیدیه
- ۱۳۹ _____ وجه نام‌گذاری زیدیه

۱۴۰. _____ شخصیت زید شهید
۱۴۰. _____ در آیین گفتمان و رفتار ائمه علیهم‌السلام
۱۴۱. _____ آرای کلامی زید
۱۴۳. _____ ویژگی‌های کلامی زیدیه
۱۴۳. _____ اول: عقل‌گرایی
۱۴۳. _____ دوم: هماهنگی با معتزله
۱۴۴. _____ سوم: سنتی و سلفی
۱۴۶. _____ چهارم: اتکا به کتاب و سنت در اثبات موضوعات اعتقادی
۱۴۶. _____ منابع کلامی زیدیه
۱۴۸. _____ عقاید زیدیه
۱۴۹. _____ امامت نزد زیدیه
۱۵۱. _____ شرایط امام
۱۵۲. _____ فرقه‌های زیدیه
۱۵۴. _____ شخصیت‌ها و آثار مهم کلامی زیدیه
۱۵۹. _____ درس نهم: ویژگی‌های کلامی، منابع کلامی و عقاید اسماعیلیه
۱۵۹. _____ تاریخچه اسماعیلیه
۱۶۱. _____ اسماعیل و اسماعیلیه
۱۶۲. _____ القاب اسماعیلیان
۱۶۲. _____ ویژگی‌های کلامی اسماعیلیه
۱۶۲. _____ ۱. رمز آلود بودن
۱۶۴. _____ ۲. پیچیدگی فلسفی
۱۶۵. _____ ۳. فرضیه مثل و ممثول
۱۶۶. _____ ۴. باطنی‌گری و تأویل
۱۶۷. _____ منابع کلامی اسماعیلیه
۱۶۹. _____ اعتقادات اسماعیلیان
۱۶۹. _____ اصل اول: توحید

- ۱۷۱ _____ اصل دوم: عدل
- ۱۷۱ _____ اصل سوم: نبوت
- ۱۷۲ _____ فلسفه و لزوم بعثت
- ۱۷۳ _____ ختم نبوت
- ۱۷۴ _____ اصل چهارم: امامت
- ۱۷۵ _____ جایگاه امام اسماعیلی
- ۱۷۷ _____ ویژگی‌های امامت
- ۱۷۷ _____ اصل پنجم: معاد
- ۱۸۳ _____ درس دهم: فرقه‌های موجود اسماعیلیه
- ۱۸۳ _____ فرقه نخست: دروزیه
- ۱۸۴ _____ ویژگی‌های کلامی و اعتقادی
- ۱۸۵ _____ نظریه تجلی
- ۱۸۶ _____ تَقْمُص و تناسخ
- ۱۸۶ _____ رستاخیز
- ۱۸۷ _____ دعوت دروزیان، سَی، درونی و دروزی است
- ۱۸۷ _____ شخصیت‌ها و کتاب‌ها
- ۱۸۸ _____ انشعاب دوم در فاطمیان اسماعیلی
- ۱۸۸ _____ فرقه دوم: طیبیه (بهره - سلیمانیه)
- ۱۹۰ _____ بهره، مبانی کلامی و عقاید
- ۱۹۱ _____ دوره نزاری الموتی و فرقه‌های منتسب
- ۱۹۲ _____ ویژگی‌های مهم این دوره
- ۱۹۳ _____ فرقه سوم: جعفریه
- ۱۹۳ _____ فرقه چهارم: آقاخانیه
- ۱۹۸ _____ شخصیت‌ها و تألیفات کلامی
- ۱۹۸ _____ شخصیت‌ها

- ۲۰۵ _____ درس یازدهم: علویون
- ۲۰۶ _____ تاریخچه، جمعیت و تبار علویان
- ۲۰۷ _____ ویژگی‌های مذهبی و طریقتی علویون
- ۲۰۷ _____ ۱. طریقتی صوفیانه
- ۲۰۷ _____ ۲. علویان و ظاهر و باطن شریعت
- ۲۰۸ _____ ۳. نفی غلو
- ۲۰۸ _____ ۴. تقیه و حفظ اسرار
- ۲۰۹ _____ ۵. ولایی بودن
- ۲۰۹ _____ ۶. اثرپذیری عقاید از محیط و نژاد
- ۲۱۱ _____ مبانی کلامی
- ۲۱۱ _____ اعتقادات علویان
- ۲۱۲ _____ شاخه‌های علویون
- ۲۱۲ _____ ۱. بکتاشیه
- ۲۱۴ _____ ۲. علویان غیر بکتاشی
- ۲۱۵ _____ ۳. نصیرییه (علویان سوریه)
- ۲۱۶ _____ شخصیت‌ها و آثار علویان
- ۲۲۱ _____ درس دوازدهم: فطحیه و واقفیه
- ۲۲۱ _____ فرقه فطحیه
- ۲۲۲ _____ اعتقادات فطحیه
- ۲۲۳ _____ چهره‌های فطحیه
- ۲۲۵ _____ فطحیه و اسماعیلیه
- ۲۲۶ _____ فرقه واقفیه
- ۲۲۶ _____ واقفه در لغت و اصطلاح
- ۲۲۷ _____ نام‌های دیگر واقفیه
- ۲۲۷ _____ تاریخچه وقف

- ۲۲۹ _____ فرقه‌های واقفیه
- ۲۳۰ _____ ویژگی‌های وقف و واقفه
- ۲۳۱ _____ اعتقادات واقفیه
- ۲۳۲ _____ ریشه‌های وقف
- ۲۳۵ _____ مواضع امامان در برابر واقفیه
- ۲۳۹ _____ درس سیزدهم: غلو و غالیان
- ۲۳۹ _____ نشانه‌های غلو
- ۲۴۰ _____ تاریخچه غلو در دین (عقاید)
- ۲۴۳ _____ اقسام غلو
- ۲۴۳ _____ خلاصه‌ای از عقاید غالیان
- ۲۴۶ _____ ریشه‌های غلو
- ۲۴۸ _____ پیامدهای سوء غلو
- ۲۴۹ _____ موضع‌گیری اهل بیت علیهم‌السلام در برابر غالیان
- ۲۵۵ _____ درس چهاردهم: اهل حق
- ۲۵۵ _____ تعریف اهل حق
- ۲۵۶ _____ پیشینه اهل حق
- ۲۵۷ _____ جمعیت و جغرافیا
- ۲۵۷ _____ هویت مذهبی اهل حق
- ۲۶۰ _____ رابطه اهل حق با شیعه
- ۲۶۱ _____ اعتقادات اهل حق
- ۲۶۶ _____ منابع اهل حق
- ۲۶۷ _____ مقدسات اهل حق
- ۲۶۸ _____ رهبران اهل حق
- ۲۶۹ _____ آثار مهم اهل حق
- ۲۷۰ _____ اهل حق از دیدگاه علمای شیعه

۲۷۹	درس پانزدهم: بهائیت
۲۷۹	تاریخچه
۲۸۲	عقاید شیخیه
۲۸۳	فرقه‌های شیخیه
۲۸۳	علی محمد شیرازی (۱۲۶۶-۱۲۳۵ق) و بابیت
۲۸۵	انشعاب در بایان
۲۸۵	بابیت - بهائیت و استعمار
۲۸۶	عقاید بهائیت
۲۸۶	توحید
۲۸۸	نبوت و خاتمیت
۲۸۹	خاتمیت
۲۹۰	امامت و مهدویت
۲۹۳	قیامت
۲۹۴	اصول دوازده‌گانه بهائیان
۲۹۴	رهبران بهائیت
۳۰۱	کتابنامه